

УДК 323.2

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-251-262](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-251-262)

Сергов Сергій Олегович аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 64, м. Київ, 01601, тел.: (093) 721-96-86, <https://orcid.org/0009-0009-4277-3996>

Пухкал Олександр Григорович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, вул. Володимирська, 64, м. Київ, 01601, тел.: (067) 209-46-77, <https://orcid.org/0000-0003-4673-3173>

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ПРЕФЕКТА В СИСТЕМІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

Анотація. Проблеми ефективності розподілу повноважень та удосконалення функціональної взаємодії органів державного управління й органів місцевого самоврядування особливо актуальні на етапі реформування, коли є реальна можливість докорінно змінити засади та принципи місцевого управління, підвищити ефективність та результативність співпраці в системі місцевої влади. Для ефективного розв'язання питань місцевого значення потрібна модель, яка б забезпечувала необхідну єдність державної влади з одночасною самостійністю територіальних громад, сприяла ефективності взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Важливе місце за результатами реформи в системі місцевої влади мав би зайняти інститут префекта. Дослідженню політико-правових засад формування інституту префекта в системі місцевої влади України і присвячена стаття. Аналізуються недоліки та переваги законопроектів, що декларують утворення даного інституту.

Відповідно до законопроекту, інститут перфектів з'являється після набрання чинності змін до Конституції щодо децентралізації та, відповідно, після ліквідації місцевих держадміністрацій. Головна мета нововведення – створення ефективного нагляду за конституційністю та законністю рішень органів місцевого самоврядування. Однак, зміни до Конституції в черговий раз відкладаються.

Відповідно, на етапі обговорення законопроекту слід виробити ряд чітких позицій: по-перше, необхідно чітко визначити сферу компетенції держави і місцевого самоврядування, встановити перелік питань місцевого значення, які мають вирішувати громади і органи місцевого самоврядування; по-друге, впровадження інституту префекта потребує кардинальних змін у підходах щодо підготовки професійного і фахового резерву цих державних службовців вищого рівня; по-третє, необхідно закріпити юридично коректний правовий статус префекта та порядок його призначення; по-четверте, чітко визначити його повноваження.

Ключові слова: система місцевої влади, місцеве самоврядування, місцеві органи державної влади, префект, повноваження префекта, призначення префекта, законопроект.

Sergov Serhiy Olegovich Postgraduate student of the Department of Parliamentarianism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska St., 64, Kyiv, 01601, tel.: (093) 721-96-86, <https://orcid.org/0009-0009-4277-3996>

Pukhkal Oleksandr Hryhorovych Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Parliamentarianism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska St., 64, Kyiv, 01601, tel.: (067) 209-46-77, <https://orcid.org/0000-0003-4673-3173>

POLITICAL AND LEGAL PREREQUISITES FOR THE ESTABLISHMENT OF THE PREFECT INSTITUTE IN THE LOCAL GOVERNMENT SYSTEM OF UKRAINE

Abstract. Problems of efficiency of division of powers and improvement of functional interaction of public administration bodies and local self-government bodies are especially relevant at the stage of reform, when there is a real opportunity to radically change principles and principles of local government, increase efficiency and effectiveness of cooperation in local government. An effective solution to local issues requires a model that would ensure the necessary unity of state power with the simultaneous independence of territorial communities, promote the effectiveness of interaction between state authorities and local governments. According to the results of the reform, the institution of the prefect should play an important role in the system of local government. The article is devoted to the study of political and legal bases of formation of the prefect institution in the system of local government

of Ukraine. The shortcomings and advantages of the latest bills declaring the emergence of this institution are analyzed.

According to the bill, the institution of prefects appears after the entry into force of amendments to the Constitution on decentralization and, accordingly, after the liquidation of local state administrations. The main purpose of the innovation is to create effective supervision over the constitutionality and legality of decisions of local self-government bodies.

Accordingly, a number of clear positions should be developed at the discussion stage: first, it is necessary to clearly define the scope of competence of the state and local self-government, to establish a list of local issues to be addressed by communities and local self-government bodies; secondly, the introduction of the institution of prefect requires radical changes in approaches to training the professional and professional reserve of these senior civil servants; thirdly, it is necessary to consolidate the legally correct legal status of the prefect and the procedure for his appointment; fourth, to clearly define his powers.

Keywords: system of local government, local self-government, local bodies of state power, prefect, powers of prefect, appointment of prefect, bill.

Постановка проблеми. Проблеми ефективності розподілу повноважень між місцевими органами державної влади й органами місцевого самоврядування особливо актуальні на етапі реформування, коли є реальна можливість докорінно змінити засади та принципи місцевого управління, підвищити ефективність та результативність співпраці в системі місцевої влади. Для ефективного розв'язання питань місцевого значення потрібна модель, яка б забезпечувала необхідну єдність державної влади і, одночасно, автономію територіальних громад, сприяла б ефективній взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

В історії становлення системи місцевої влади в Україні умовно можна виокремити три великі періоди.

Перший період – це декілька століть з часів запровадження елементів магдебурзького права по 1922 рік, коли був створений Радянський Союз.

Другий – це радянський період, під час якого відбулося, практично, знищення інституту місцевого самоврядування та була створена власна специфічна модель місцевого управління.

Третій період, своєю чергою, вміщує декілька етапів: 1990-1996 рр. – становлення нової моделі місцевого самоврядування в незалежній Україні, прийняття Конституції України, закріплення в Основному Законі місцевого самоврядування як засади конституційного ладу (ст.7); 1996 року - по теперішній час. Цей етап включає в себе підписання і ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування, ухвалення численних законів, які склали правову основу місцевого самоврядування.

Воронов М. М. вважає, що «...кількісні характеристики такої правової бази виглядають дуже потужно. Але кількість не перейшла в якість, тобто за періодом становлення місцевого самоврядування не відбувся період його розвитку. На нашу думку, дотепер в Україні не відбулося повноцінного місцевого самоврядування, триває період стагнації» [1, с.79].

Причинами неналежного розвитку системи місцевої влади є, по-перше, відсутність у політичного класу розуміння ролі ефективного місцевого самоврядування у владному механізмі успішної держави, по-друге, не утворилася місцева еліта, яка б відстоювала інтереси місцевого самоврядування на державному рівні, по-третє, відсутня політична воля для подальшого проведення реформи децентралізації влади і її територіальної організації, які б стали підґрунтям для розвитку ефективної системи місцевої влади в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В наукових працях вітчизняних фахівців аналізуються історичні особливості та еволюція системи місцевої влади в Україні, проблеми децентралізації. Зокрема, мова йде про роботи В. Борденюка, М.Воронова, М. Грищук, Т. Костюк, М. Їжи, П. Шляхтуна та ін. Серед зарубіжних вчених слід звернути увагу на класичні праці Дж.С. Мілля, А. де Токвіля, Р. Гнейста, Л. Штейна та ін. Проте наявні публікації не розкривають повною мірою нагальної проблеми впровадження інституту префекта.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає в узагальненні політико-правових передумов становлення інституту префекта в системі місцевої влади України та аналізі недоліків й переваг законопроектів, що декларують утворення даного інституту.

Виклад основного матеріалу. Однак, заради справедливості, маємо зазначити, що в Україні було здійснено декілька спроб зрушити ці проблеми.

23 грудня 2005 року Верховна Рада України прийняла постанову «Про попереднє схвалення і направлення до Конституційного Суду України законопроекту про внесення змін до Конституції України», де було зазначено, що проект Закону України про внесення змін до Конституції України щодо удосконалення системи місцевого самоврядування (реєстр. № 3207-1) попередньо схвалити і направити до Конституційного Суду України для тримання висновку щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 та 158 Конституції України» (п.1 Постанови) [2].

15 січня 2008 року Конституційний Суд України ухвалив позитивний висновок у справі N 1-16/2008 за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо удосконалення системи місцевого самоврядування вимогам ст.157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до ст. 85,

118, 119, 133, 136, 140, 141, 142, 143 Конституції України) [3]. На жаль, цей законопроект так і не був ухвалений парламентом й не став законом.

У 2013 році для всенародного обговорення було представлено проект «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні», підготовлений Адміністрацією Президента України [4], який пройшов процедуру широкого суспільного і фахового обговорення, але так і залишився проектом.

1 квітня 2014 року Кабінетом Міністрів України було затверджено «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [5], яка стала правовою основою для децентралізаційних процесів в Україні, зокрема, у адміністративній та фінансово-бюджетній сфері.

1 липня 2015 року Президентом України було внесено до Верховної Ради України проект закону № 2217а «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)». Конституційні новели цього законопроекту викликали чимало критичних зауважень в експертному середовищі, у представників громадянського суспільства та багатьох народних депутатів. Чи не найбільшу дискусію викликало питання правового статусу префекта, його місця і ролі в механізмі державної влади, закріплення певних повноважень [6].

Тому великі очікування були покладені на профільний закон про префектів, який би мав деталізувати форми та порядок реалізації префектами їхніх контролюючих повноважень та тим самим розвіяти побоювання. Підготовкою проекту профільного закону про префектів займалося Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. На запрошення Мінрегіону та київського офісу Фонду міжнародної солідарності SolidarityFundPL в Україну було запрошено польських експертів-практиків реформування місцевого самоврядування – Я. Козловського, воєводу Мазовецького, та заступника директора Бюро Асоціації польських повітів, експерта Сейму Республіки Польща Г. Кубальського.

6 серпня 2015 р. робоча група під керівництвом заступника голови профільного відомства В. Негоди провела обговорення першої робочої редакції законопроекту про префектів у форматі круглого столу, у якому взяли участь представники центральних органів виконавчої влади, Адміністрації Президента, Секретаріату Кабінету Міністрів, Апарату Верховної Ради, польські експерти, українські науковці, представники всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, експерти Ресурсного центру зі сталого місцевого розвитку Української асоціації районних та обласних рад.

26 серпня 2015 р. підготовлений робочою групою проект закону «Про префектів» обговорено на засіданні Центральної команди реформ з питань

децентралізації, місцевого самоврядування та регіональної політики, за результатами якого проект закону доопрацьовано.

Відповідно до законопроекту, інститут перфектів з'являється після набрання чинності змін до Конституції щодо децентралізації та, відповідно, після ліквідації місцевих держадміністрацій.

Головна мета нововведення – створення ефективного нагляду за конституційністю та законністю рішень органів місцевого самоврядування.

Щоправда проект закону № 2217а «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)», який було попередньо схвалено 31 серпня 2015 року [6], мав замало перспектив для прийняття в цілому. Вже в серпні 2019 року його було відкликано новообраним Президентом України.

13 грудня 2019 року Президентом України було внесено до Верховної Ради України новий проект закону № 2598 «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)», який експерти та науковці-державники піддали суттєвій критиці. Він був швидше про централізацію влади, аніж про децентралізацію. Вже 17 січня 2020 року глава держави відкликав свій законопроект [7]. Урядом, офісом Президента України було визнано необхідність широкої суспільної та фахової дискусії навколо актуальних проблем децентралізації та муніципальної реформи.

Слід зазначити, що у згаданих вище президентських проектах конституційних змін щодо децентралізації влади було запропоновано нову модель регіонального управління в Україні. Ця модель передбачає, по-перше, трансформацію регіонального самоврядування шляхом скасування місцевих державних адміністрацій і запровадження в обласних і районних радах власних виконавчих органів, по-друге, введення на регіональному і субрегіональному рівнях нової посадової особи – префекта, по-третє, зміни в системі адміністративно-територіального устрою, а отже і територіальної організації влади. Ці та інші положення законопроектів підтримувалися більшістю науковців, експертів, політиків, представників громадянського суспільства і місцевого самоврядування.

У проекті закону № 2217а «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» від 01.07.2015 року дві статті було присвячено регулюванню правового статусу префекта. Так, було закріплено положення про те, що «виконавчу владу в районах і областях, у Києві та Севастополі здійснюють префекти. Особливості здійснення виконавчої влади у Києві та Севастополі визначаються окремими законами. Префекта призначає на посаду та звільняє з посади за поданням Кабінету Міністрів України Президент України. Префект є державним службовцем. Префект під час здійснення своїх повноважень відповідальний перед Президентом України, підзвітний та підконтрольний Кабінетові Міністрів України (ст. 118).

Відповідно до статті 119 Префект на відповідній території: 1) здійснює нагляд за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування; 2) координує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади та здійснює нагляд за додержанням ними Конституції і законів України; 3) забезпечує виконання державних програм; 4) спрямовує і організовує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади та забезпечує їх взаємодію з органами місцевого самоврядування в умовах воєнного або надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації; 5) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України. Префект на підставі і в порядку, що визначені законом, видає акти, які є обов'язковими на відповідній території.

Акти префектів, видані на здійснення повноважень, визначених п.1, 4 ч.1 цієї статті, можуть бути скасовані Президентом України, а видані на здійснення повноважень, визначених п.2, 3 ч.1 цієї статті, – Кабінетом Міністрів України. Акти префектів, видані на здійснення повноважень, визначених п.5 ч.1 цієї статті, скасовуються Президентом України, а у визначених законом випадках – Кабінетом Міністрів України».

Дискусійним відразу стало положення про призначення префекта, який є органом виконавчої влади, Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. В парламентсько-президентській республіці призначення префектів має бути повноваженням Кабінету Міністрів України, який є вищим органом в системі органів виконавчої влади.

Як надмірний тиск на органи і посадових осіб місцевого самоврядування можна трактувати норми статті 144 проекту, які передбачають право префекта зупиняти дію актів місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України з одночасним зверненням до суду (ч.2), а також повноваження Президента України зупиняти у випадку ухвалення головою громади, радою громади, районною, обласною радою акту, що не відповідає Конституції України, створює загрозу порушення державного суверенітету, територіальної цілісності чи загрозу національній безпеці, дію відповідного акту з одночасним зверненням до Конституційного Суду України, право тимчасово зупиняти повноваження голови громади, складу ради громади, районної, обласної ради та призначає тимчасового державного уповноваженого (ч.3).

Проект закону № 2598 «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» від 13.12.2019 року передбачав уже дещо інший статус префекта. Відповідно до законопроекту, він вже не належить до системи органів державної виконавчої влади, а стає представником держави в округах (а не районах) і областях, у місті Києві.

Статтею 118 проекту встановлювалося, що «виконавчу владу в областях і округах здійснюють територіальні органи центральних органів виконавчої влади. Представниками держави в округах і областях, у місті Києві є префекти. Склад офісу префекта формує префект. Префект призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. Строк перебування префекта на посаді в одному окрузі, області, місті Києві не може перевищувати трьох років. Префект є державним службовцем. Префект під час здійснення своїх повноважень підзвітний та підконтрольний Президентові України та Кабінетові Міністрів України».

Стаття 119 передбачає наступні повноваження префекта: 1) здійснює адміністративний нагляд за додержанням Конституції і законів України органами місцевого самоврядування; 2) координує діяльність територіальних органів центральних органів виконавчої влади та здійснює адміністративний нагляд за додержанням ними Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України; 3) спрямовує і координує діяльність територіальних центральних органів виконавчої влади, забезпечує їх взаємодію з органами місцевого самоврядування в умовах воєнного або надзвичайного стану, надзвичайної екологічної ситуації; 4) вносить Президенту України подання про зупинення дії ухваленого радою, головою громади, окружною, обласною радою акту, що не відповідає Конституції України та створює загрозу порушення державного суверенітету, територіальної цілісності чи загрозу національній безпеці; 5) здійснює інші повноваження, визначені законами України.

Префект на підставі і в порядку, що визначені законом, видає акти, які є обов'язковими на відповідній території. Акти префектів, видані на здійснення повноважень, визначених п.1 ч.1 цієї статті, можуть бути скасовані Президентом України, а видані на здійснення повноважень, визначених п.2, 3 ч.1 цієї статті, – Кабінетом Міністрів України. Акти префектів, видані на здійснення повноважень, визначених п.5 ч.1 цієї статті, скасовуються Президентом України, а у визначених законом випадках – Кабінетом Міністрів України.

Серед визначених у законопроекті повноважень префектів є суттєві протиріччя. Так, пункт 4 статті 119 надає префекту повноваження вносити Президенту подання про зупинення дії ухваленого органом місцевого самоврядування акту, що не відповідає Конституції та створює загрози. Але ж частина друга статті 144 визначає, що «дію актів органів і посадових осіб місцевого самоврядування з мотивів їх невідповідності Конституції чи законам України зупиняє префект з одночасним зверненням до суду». По-перше, незрозуміло коли префект має зупиняти сам, а коли вносити подання Президенту. По-друге, якщо й шукати тут логіку і розмежовувати ці

випадки, то вона виходить алогічна – коли дрібні порушення, префект діє оперативно сам, а коли великі загрози, то вносить подання Президенту і держава очікує на його реагування. Тому ми підтримуємо думку тих науковців, які вважають, що пункт 4 у статті 119 має бути змінений або вилучений [8].

Неоднозначно сприймається фахівцями пункт 5 частини першої статті 119, який встановлює, що префект «здійснює інші повноваження, визначені законами України». На основі такої норми в законах можна надати йому стільки повноважень, що для місцевого самоврядування вже не залишиться місця. Такі юридично невизначені норми шкідливі в Конституції, вони породжують як мінімум бажання не виправдано перерозподіляти повноваження. В даному пункті доцільніше було б зазначити, що префект може мати інші наглядові та координаційні повноваження, визначені законом. Оскільки саме для цього запроваджується інститут префектів.

Статус префекта як представника держави також є дискусійним. За характером виконуваних повноважень, за способом призначення і належністю до державної служби, очевидно, префекти повинні відноситися до виконавчої влади. І. Коліушко зазначає: «Можливо, даними формулюваннями автори законопроекту роблять спробу конституювати так звану «президентську вертикаль», як часто, абсолютно не відповідно до права, називають у нас сьогодні місцеві державні адміністрації. В цьому контексті такі формулювання породжують загрозу надмірного посилення влади Президента України. Префекти повинні належати до виконавчої влади. Те що їх призначає Президент за поданням Кабінету Міністрів нічого не змінює. До прикладу, Президент так само призначає суддів за поданням Вищої ради правосуддя, але це не означає, що судді не належать до судової влади, а являють якусь «президентську вертикаль»» [8].

30 вересня 2020 р. Мінрегіон презентував парламентському Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування законопроект №4298 «Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації»[9]. По суті мова йде про нову редакцію закону, який передбачає створення і функціонування місцевих державних адміністрацій префектурного типу до внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади. Поява та зміст такого законопроекту про місцеві державні адміністрації дає підстави вважати, що влада не поспішає послабити вплив на місцеве самоврядування, більше того, ставить під сумнів ідею децентралізації.

Зауважимо, що протягом останнього періоду і аж до повномасштабного вторгнення в Україну російських агресорів 24 лютого 2022 року та введення в країні воєнного стану із стін парламенту лунали заклики чимшвидше провести

в Україні децентралізацію владних повноважень та зміну територіального устрою. Головною ідеєю було перерозподілити райони та прибрати місцеві державні адміністрації, передавши їх функції місцевому самоврядуванню. Замість них планувалося запровадити інститут префектів, повноваження яких були б обмежені наглядом за відповідністю актів місцевих рад Конституції.

Але, якщо з територіальною реформою Верховна Рада України якось ще впоралася, утворивши замість 490 районів 136 нових укрупнених, то створення нового адміністративного устрою, із впровадженням інституту префектів, загальмувалося. По-перше, для цього необхідно змінювати Конституцію, по-друге, необхідна зрозуміла концепція того, як буде виглядати місцеве управління укрупненими районами.

Але повернемося до законопроекту від 30 вересня 2020 року. Ним було запропоновано нові підходи до структури місцевих державних адміністрацій. Зокрема, визначено блоки самостійних структурних підрозділів, що відповідатимуть за конкретні напрямки: виконання делегованих повноважень районних та обласних рад, координація діяльності територіальних підрозділів ЦОВВ, забезпечення законності.

За задумкою Мінрегіону, нова редакція закону повинна бути введена в дію з 1 січня 2021 року. Але лише 4 березня 2021 року законопроект був прийнятий за основу. Надалі він готувався до другого читання, але, через неузгодженість політичних позицій фракцій парламенту, 18 листопада 2021 року він був відкладений. Розгляд його перенесено на невизначений час.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що в Україні відсутнє системне бачення цілей та інструментів продовження реформи децентралізації влади і реформи системи місцевого самоврядування. Зміни до Конституції України, якими варто було б поглибити процес децентралізації парламент не готовий приймати, особливо в умовах російсько-української війни. Однак, навіть в умовах воєнного стану, не можна залишати без змін надмірний державний контроль за діяльністю органів і посадових осіб місцевого самоврядування. На нашу думку, натомість має бути сформована ефективна і дієва система стримувань і противаг, що з одного боку обмежить втручання держави в справи місцевого значення, а з іншого – стане запобіжником сепаратистських настроїв місцевої влади. Однак, розглянуті законопроекти, з одного боку, є лише ситуативним вирішенням окремих аспектів проблеми, з іншого – демонстрацією небажання центральної влади втрачати вплив на місцеву. Тому залишається надія на перемогу і післявоєнне модернізаційне відновлення України, включаючи демократичне оновлення системи організації місцевої влади.

Література:

1. Воронов М. М. Конституційні зміни у сфері децентралізації в Україні: чи потрібен досвід Франції? Вісник Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна. Серія «Право». Випуск 29, 2020. С. 76-83.
2. Постанова Верховної Ради України «Про попереднє схвалення і направлення до Конституційного Суду України законопроекту про внесення змін до Конституції України», де було зазначено, що проект Закону України про внесення змін до Конституції України щодо удосконалення системи місцевого самоврядування (реєстр. N 3207-1) попередньо схвалити і направити до Конституційного Суду України для одержання висновку щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 та 158 Конституції України». URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/3288-15>.
3. Висновок Конституційного Суду України N 1-в/2008 від 15 січня 2008 року «Про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо удосконалення системи місцевого самоврядування вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 85, 118, 119, 133, 136, 140, 141, 142, 143 Конституції України)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-08#Text>
4. Проект Указу Президента України «Про схвалення «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». URL: http://www.dozvil.kh.ua/info_monitoring/21.html.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 333-р від 1 квітня 2014р. «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.
6. Проект закону № 2217а «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812
7. Проект закону № 2598 «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)», URL: http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644.
8. Коліушко І. 20 висновків про проект змін до Конституції. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/columns/12017>
9. Проект Закону України “Про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації та розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади”. URL: <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskistyuu/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayiny-pro-miscevi-derzhavni-administracziyi-ta-deyakyh-inshyh-zakonodavchyh-aktiv-ukrayiny-shhodo-decentralizacziyi-ta-rozmezhuva/>

References:

1. Voronov, M. M. (2020). Konstitucijni zmini u sferi decentralizacii v Ukraini: chi potriben dosvid Francii? [Constitutional changes in the field of decentralization in Ukraine: is the experience of France needed?]. *Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V.N.Karazina. Serija «Pravo» - Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. "Law" series*, 29, 2020, 76-83 [in Ukrainian].
2. Postanova Verhovnoi Radi Ukraini «Pro poperedne shvalennja i napravlennja do Konstitucijnogo Sudu Ukraini zakonoproektu pro vnesennja zmin do Konstitucii Ukraini», de bulo zaznachenno, shho proekt Zakonu Ukraini pro vnesennja zmin do Konstitucii Ukraini shhodo udoskonalennja sistemi misceвого samovrjaduvannja (reestr. N 3207-1) poperedn'o shvaliti i napraviti do Konstitucijnogo Sudu Ukraini dlja oderzhannja visnovku shhodo vidpovidnosti zakonoproektu vimogam statej 157 ta 158 Konstitucii Ukraini» [The Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine "On preliminary approval and referral to the Constitutional Court of Ukraine of

the draft law on amendments to the Constitution of Ukraine", where it was stated that the draft Law of Ukraine on amendments to the Constitution of Ukraine on the improvement of the system of local self-government (register. N 3207- 1) pre-approve and send to the Constitutional Court of Ukraine to obtain an opinion on the compliance of the draft law with the requirements of Articles 157 and 158 of the Constitution of Ukraine."]. (n.d). www.zakon.rada.gov.ua Retrieved from <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/3288-15> [in Ukrainian].

3. Visnovok Konstitucijnogo Sudu Ukraïni N 1-v/2008 vid 15 sichnja 2008 roku «Pro nadannja visnovku shhodo vidpovidnosti zakonoproektu pro vnesennja zmin do Konstitucii Ukraïni shhodo udoskonalennja sistemi misceвого samovrjaduvannja vimogam statej 157 i 158 Konstitucii Ukraïni (sprava pro vnesennja zmin do statej 85, 118, 119, 133, 136, 140, 141, 142, 143 Konstitucii Ukraïni)». zakonoproektu vimogam statej 157 ta 158 Konstitucii Ukraïni» [The Opinion of the Constitutional Court of Ukraine No. 1-v/2008 dated January 15, 2008 "On providing an opinion on the compliance of the draft law on amendments to the Constitution of Ukraine on improving the system of local self-government with the requirements of Articles 157 and 158 of the Constitution of Ukraine (the case on amendments to Articles 85 , 118, 119, 133, 136, 140, 141, 142, 143 of the Constitution of Ukraine)"]. (n.d). www.zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-08#Text> [in Ukrainian].

4. Proekt Ukazu Prezidenta Ukraïni «Pro shvalennja «Konceptii reformuvannja misceвого samovrjaduvannja ta teritorial'noi organizacii vladi v Ukraïni». [The Draft Decree of the President of Ukraine "On approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine."]. (n.d). www.dozvil.kh.ua Retrieved from http://www.dozvil.kh.ua/info_monitoring/21.html [in Ukrainian].

5. Rozporjadzhennja Kabinetu Ministriv Ukraïni № 333-r vid 1 kvitnja 2014r. «Pro shvalennja Konceptii reformuvannja misceвого samovrjaduvannja ta teritorial'noi organizacii vladi v Ukraïni». [The Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 333 dated April 1, 2014. "On the approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine."]. (n.d). www.zakon.rada.gov.ua Retrieved from <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> [in Ukrainian].

6. Proekt zakonu № 2217a «Pro vnesennja zmin do Konstitucii Ukraïni (shhodo decentralizacii vladi)». [The Draft Law No. 2217a "On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding Decentralization of Power)"]. (n.d). w1.c1.rada.gov.ua Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812 [in Ukrainian].

7. Proekt zakonu № 2598 «Pro vnesennja zmin do Konstitucii Ukraïni (shhodo decentralizacii vladi)», [Draft Law No. 2598 "On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding Decentralization of Power)"]. (n.d). w1.c1.rada.gov.ua Retrieved from http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 [in Ukrainian].

8. Koliushko I. 20 visnovkiv pro proekt zmin do Konstitucii. [20 conclusions on the draft amendments to the Constitution]. (n.d). decentralization.gov.ua Retrieved from <https://decentralization.gov.ua/news/columns/12017> [in Ukrainian].

9. Proekt Zakonu Ukraïni "Pro vnesennja zmin do Zakonu Ukraïni «Pro miscevi derzhavni administracii» ta dejakih inshih zakonodavchih aktiv Ukraïni shhodo decentralizacii ta rozmezhuvannja povnovazhen' organiv misceвого samovrjaduvannja ta miscevih organiv vikonavchoi vladi". [Draft Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Local State Administrations" and some other legislative acts of Ukraine on decentralization and delimitation of powers of local self-government bodies and local executive bodies."]. (n.d). www.minregion.gov.ua Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/base-law/grom-convers/elektronni-konsultatsiyi-z-gromadskisty/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukrayiny-pro-miscevi-derzhavni-administraciyi-ta-deyakih-inshyh-zakonodavchih-aktiv-ukrayiny-shhodo-decentralizaciyi-ta-rozmezhuva/>